



Osaamista  
ja oivallusta  
tulevaisuuden  
tekemiseen

Hanna Bergström

# Vahvuudet mukana musiikin opetuksessa

## Ryhmänohjaajan ABC

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikin tutkinto

Musiikkipedagogi AMK

Opinnäytetyö

4.12.2019

Tekijä(t) Otsikko	Hanna Bergström Vahvuudet mukana musiikin opetuksessa. Ryhmänohjaajan ABC.
Sivumäärä Aika	33 sivua + 1 liite 4.12.2019
Tutkinto	Musiikkipedagogi (AMK)
Tutkinto-ohjelma	Musiikin tutkinto
Suuntautumisvaihtoehto	Soiton ja laulun opetus
Ohjaaja(t)	Annu Tuovila, MuT
<p>Opinnäytetyöni tavoitteena on edistää vahvuusperustaista positiivista pedagogiikkaa musiikin opetuksessa. Esittelen harjoituksia, jotka auttavat ryhmänohjaajia ottamaan lasten ja nuorten vahvuudet opettamisen lähtökohdaksi. Olen kerännyt nämä harjoitukset pienen oppaan muotoon, jolloin varsinkin aloittelevat pedagogit voivat hyödyntää niitä työssään ja hypätä ryhmäopetuksen maailmaan. Opinnäytetyöni liittyy Tämä elämä -hankkeeseen.</p> <p>Työni aineistoa ovat kirjallisuuden lisäksi Tämä elämä -hankkeen koulutuksesta saamani aineistot ja muistiinpanoni, hankkeen työpajojen havainnointiaineisto ja niistä tehdyt videot sekä kahden Tämä elämä -hankkeeseen osallistuneen opiskelijakollegani kirjoittama kooste.</p> <p>Ryhmänohjaajan ABC sisältää harjoituksia, joita on mahdollisuus soveltaa monenlaisissa musiikinopetuksen tilanteissa. Harjoitusten lisäksi olen koonnut ohjeita muun muassa oppilaan kohtaamisesta, ryhmätilanteeseen virittäytymisestä, ryhmäyttämisestä sekä esteettömyydestä. Oppaan keskeisenä ajatuksena on luoda positiivisuuden kautta turvallinen oppimisympäristö ja hyvä opettajan ja oppilaiden välinen vuorovaikutussuhde, jolloin oppilaat on mahdollista kohdata aidosti, vahvuuksineen.</p> <p>Koen aiheeni tärkeäksi siksi, että olen huomannut lasten ja nuorten tarvitsevan turvallisen oppimisympäristön ja kannustavaa sekä vahvuudet huomioivaa vuorovaikutusta. Taidepedagogiset työtavat, musiikki ja positiivisen pedagogiikan vahvuusajattelu voivat merkittävästi tukea näiden asioiden syntyä. Toivon, että työni lukija saa hyviä ja helppoja työkaluja löytääkseen jokaisen oppilaansa musiikillisen potentiaalin iästä riippumatta. Kokoamani ryhmänohjaajan ABC antaa vinkkejä laulun, soiton, musiikin ja taiteen perusopetuksen erilaisiin ryhmänohjaustilanteisiin.</p>	
Avainsanat	musiikkipedagogiikka, ryhmäopetus, positiivinen pedagogiikka, lapset, nuoret, vahvuudet

Author(s) Title	Hanna Bergström Advancing the Students' Strengths In Music Education. Group instructor's ABC.
Number of Pages Date	33 pages + 1 appendices 4 Dec 2019
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Music
Specialisation option	Instrumental and Vocal Teaching
Instructor(s)	Annu Tuovila, DMus
<p>The primary goal of my thesis is to advance strength-supportive positive pedagogy in music education. I will present exercises that help group instructors take minors' strengths as the focal point in education. I have compiled the exercises in the form of a guide book. The book is especially suited as a guide for group instructors who are at the beginning of their teaching careers. This thesis is a part of the "Tämä elämä" project.</p> <p>My source material consists of relevant research literature and of the material and the notes I received from my training period in the "Tämä elämä" project, of the observational notes and videos from the project workshops, and of a summary paper written by two of my student colleagues who participated the "Tämä elämä" project.</p> <p>The "Group instructor's ABC guidebook" contains exercises that can be applied in various situations in music education. In addition to the exercises, I have also included instructions on how to tune in to a group situation, how to encounter the students, and on how to make the studying environment accessible for everyone. The key objective is to create a safe environment via positive learning and a good interactive relationship between the students and the teacher which both enable genuine attention to the students, with the students' strengths as the focal point in teaching.</p> <p>I find my thesis important, as in my work I have noticed that minors need a safe studying environment and that they also benefit from strength-supportive interaction. Art pedagogical work methods, music, and positive pedagogy all strengthen these factors. I hope my thesis will provide tools for teachers to find any student's musical potential. The "Group instructor's ABC" includes tips for the teaching situations in the vocal, instrumental, and musical studies and in the basic studies of art.</p>	
Keywords	Music pedagogy, group leading, Positive pedagogy, children, the minor, strength-supportive

## Sisällys

1	Johdanto	1
2	Miksi juuri tämä aihe?	2
2.1	Positiivinen pedagogiikka	3
2.2	Luontevahvuudet	4
2.3	Luontevahvuuksien hyödyntäminen musiikin opetuksessa	6
2.4	Musiikki vahvuuksien ja positiivisen pedagogiikan keskiössä	8
3	Tämä elämä -hankkeen vaikutukset ohjaajan työhöni	9
4	Videoanalyysit	12
4.1	Video-aineisto ja havainnot eri ryhmien välillä	12
4.2	Videoaineiston perusteella syntyneitä oivalluksia	14
4.3	Kollegojen kuvaus Tämä elämä -hankkeesta	15
5	Ryhmänohjaajan ABC	19
5.1	Oppilaan kohtaaminen	19
5.2	Viritys	20
5.3	Esteettömyys	22
5.4	Ryhmäyttäminen	22
5.5	Perusvahvuudet ja niiden hyödyntäminen	24
5.6	Vinkkejä ryhmänohjaukseen	26
5.6.1	Säännöt vai mitä saamme tehdä?	27
5.6.2	Kerrotko positiivisia asioita oppilaillesi?	27
5.6.3	Olethan tunneilla oppilaitasi varten?	28
5.6.4	Kirjallisuutta innokkaille	29
6	Pohdinta	30

### Liitteet

Liite 1. Kysymykset kollegoille

## 1 Johdanto

Pitkän opiskelijaurani aikana olen huomannut aina olleeni kiinnostunut erityisesti ryhmäopetuksen annista. Olen työskennellyt sekä oppilaan että opettajan näkökulmasta erilaisissa ryhmätilanteissa. Sain lisäsysäyksen ryhmänohjaukseen sekä varsinkin osallistujien vahvuuksien näkemiseen ryhmätilanteissa ollessani mukana Tämä Elämä -hankkeessa. Olin hankkeen koulutusjaksolla opiskelijana ja koululaistyöpajoissa ryhmänohjaajana. Kummassakin roolissa huomasin, kuinka vahvuudet vaikuttavat oppimisprosessiin ja kuinka suuri merkitys positiivisella pedagogiikalla on. Päätin tehdä opinnäytetyöni vahvuusperustaisesta ryhmänohjauksesta, sillä olen kokenut itse sen voiman ja nähnyt, kuinka se vaikuttaa myönteisesti osallistujiin niin opetustilanteessa kuin arkielämässä.

Opinnäytetyöni tavoitteena on tarjota aloitteleville laulun- ja soitonopettajille mahdollisimman helppoja ja hyviä vinkkejä ryhmänohjaustilanteisiin. Työssäni tulee ilmi, kuinka oppilaiden vahvuuksien esiin tulemistä voidaan edistää myös musiikin opiskelussa. Haluan tarjota erilaisia työkaluja muun muassa seuraaviin asioihin: Kuinka toimia vastuullisena ryhmänohjaajana? Kuinka huomioida erilaiset oppijat? Kuinka rakentaa ryhmätunti toimivilla harjoituksilla? Kuinka huomioida kunkin oppilaan vahvuudet ja mitä tulisi ottaa huomioon tunnin suunnittelussa? Lisäksi tarjoan harjoituksia, jotka tukevat sekä vahvuusajattelua että musiikin opiskelua samanaikaisesti. Toivon, että moni musiikkipedagogiikkaa opiskeleva saisi työni avulla rohkeutta, tarttuisi ryhmänohjauksen haasteisiin ja tekisi siitä oman vahvuutensa.

Olen käyttänyt työtä tehdessäni sekä musiikkialaan että ryhmänohjaukseen perustuvaa kirjallisuutta, omaa opiskelijan ja opettajan kokemustani sekä Tämä elämä -hankkeen ryhmäopetustilanteisiin liittyviä kollegoiden kuvauksia ja videoaineistoa. Toivon työni auttavan eri alojen pedagogeja alasta riippumatta siinä, että nuorille voidaan tarjota positiivinen kokemus ryhmätilanteista ja että oppilaiden vahvuuksia kannattaa hyödyntää musiikkia poissulkematta.

Työni alussa keräsin aineistoa musiikin ryhmäopetuksesta ja positiivisesta pedagogiikasta sekä niiden vaikutuksista. Yhdistelin tästä syntyneitä oivalluksia omaan ohjauskemukseeni, hankkeesta tekemiini videoanalyysiin sekä kahden kollegani kirjoitelma-

vastauksiin. Lähdin tältä pohjalta pohtimaan, miten voimme hyödyntää positiivista pedagogiikkaa musiikin opetustilanteissa. Kyseisten löytöjeni perusteella kokosin ryhmäohjaajan ABC-oppaan.

## 2 Miksi juuri tämä aihe?

Jo siinä vaiheessa, kun aloin hahmottelemaan omaa opinnäytetyötäni, oli selkeää, että haluan sen liittyvän ryhmäopetukseen. Olen tehnyt pitkään muusikon töitä ja tätä kautta huomannut, kuinka usein työskentelemme erilaisissa ryhmissä. Tätä kautta oivalsin, kuinka tärkeää on, että kehitämme sekä omia että oppilaittemme ryhmätyötaitoja. Ammattikorkeakouluopintojeni alussa aloin perehtyä musiikkipedagogiikkaan. Ohjaustyö oli kuitenkin ollut minulle pitkään tuttua nuorisotyön puolelta.

Olen elämäni aikana ajautunut useasti töihin, joissa olen saanut olla tekemisissä ryhmäohjauksen kanssa tavalla tai toisella. Opintojeni alussa huomasin, kuinka minua edelleen kiehtoivat ryhmätilanteet ja niiden sosiaaliset vaikutukset. Aihe kiehtoo minua myös omien kokemuksieni pohjalta perusteella rakennettujen mielipiteiden kautta. Kuvittelin pitkään, että oma epävarmuus ja huono itsetuntoni johtui pelkästään omista toimintatavoistani eikä muulla ollut merkitystä. Olen itse kohdannut paljon negatiivisia oppimiskokemuksia ja ne ovat hidastaneet omaa oppimistani ja tehneet minusta epävarman. Huomasin kuitenkin saadessani positiiviseen pedagogiikkaan pohjautuvaa opetusta, että vika ei ole ollut minussa. Samalla oivalsin, että minulla on mahdollisuus tutkia positiivista pedagogiikkaa ja ryhmäopetusta omassa opinnäytetyössäni.

Äsken mainitsemieni kokemusten lisäksi olin opintojeni kautta mukana Tämä elämä -hankkeessa, jossa oli tärkeää tunnistaa luonteenvahvuuksia. Ilokseni huomasin, että tämä ajatusmalli ja mukana ollut opiskelijaryhmä olivat parantaneet omaa minäkäsitystäni positiiviseen suuntaan hyvin lyhyessä ajassa. Koin ”Vau!”-elämyksen. Aloin pohtia miten voisin itse vaikuttaa opetukseni laatuun valmistuessani rakastamaani ammattiin ja millä tavalla voisin antaa vielä paremmat eväät nuorille sukupolville. Tämän pohjalta tein päätöksen, että haluan opinnäytetyössäni paneutua vahvuuksiin ja opetustapoihin, jotka edesauttavat hyvinvointia erilaisissa oppimisympäristöissä. Olen vakuuttunut siitä, että kaikilla on musiikillisia voimavaroja, joita voi ryhmäopetustilanteissa lähteä rohkeasti tutkimaan yhdessä.

## 2.1 Positiivinen pedagogiikka

Positiivisen pedagogiikan tarkoituksena on lisätä myönteisiä ajatustapoja, jotka lisäävät onnellisuutta ja hyvinvointia ja näihin liittyviä ajatusmalleja. Lisäksi toipumiskyvyn eli resilienssin syntyminen on yksi tärkeimmistä positiivisen pedagogiikan tavoitteista. Positiivinen pedagogiikka pyrkii vahvistamaan ihmisen kykyä sopeutua menestyksekkäästi häiriötekijöihin ja hänen selviytymiskeinojaan. Kykyjen on todistettu johtavan positiivisiin tunnekokemuksiin, vahvuuksien käyttöön ja hyviin ihmissuhteisiin. Positiivisen pedagogiikan myötä kehittyviä taitoja voidaan opettaa ja arvioida sekä koulussa että harrastusten parissa. (Vuorinen 2019a.)

Katarina Nummi-Kuisma kertoo artikkelissaan (2013), kuinka tutkimukset ovat osoittaneet, että positiiviset tunteet vaikuttavat kehitykseen, hyvinvointiin, havaitsemiseen ja oppimiseen. Näitä asioita on tutkittu erityisesti 2000-luvulla. Hän mainitsee Barbara Fredricksonin tekemän tutkimuksen, jossa on kokeellisesti todettu, että positiivinen emotioni, kuten esimerkiksi seesteisyys, ovat laajentaneet koehenkilöiden kykyä tehdä havaintoja ja edistäneet heidän ajatteluaan ja toimintaansa monimuotoisempaan suuntaan. Ajattelun laajentuminen on tämän lisäksi edistänyt koehenkilöiden ongelmanratkaisutaitoja. Nummi-Kuisma toteaa, että positiivisista emotionioista voimakkain on kiitollisuus. Kiitollisuus syntyy, kun saamme jotakin, mitä arvostamme. (Nummi-Kuisma 2013,130.)

Edellä kerrotut asiat voi liittää suoraan positiiviseen oppimiskokemukseen. Voidaan ajatella, että kun on kokenut jonkin positiivisen emotionin oppimiseen liittyen, tämä edesauttaa oppimisen monimuotoisuuden hahmottamista. Tällöin laajennamme omia mahdollisuuksiamme oppijoina ja haastamme mitä todennäköisimmin itseämme useammin ja rohkeammin uusien asioiden äärellä. Mikäli tämän lisäksi saamme positiivista kannustusta ja pedagogista tukea vahvuuksien kautta, on oppimistuloksemme luultavasti parempi suhteessa aiempaan sekä sisäinen motivaatiomme on kasvanut.

Tehdessäni työtä eri-ikäisten oppijoiden kanssa olen huomannut, kuinka suuri merkitys positiivisella ja vahvuuksia tukevalla ohjauksella on. Tällä on ollut vaikutuksia muun muassa ohjattavan vuorovaikutus- ja tunnetaitojen parantumiseen sekä oppimiseen jopa lyhyellä aikavälillä.

## 2.2 Luonteenvahvuudet

Positiivisen pedagogiikan lisäksi voimme syventää tietämystämme luonteenvahvuuksista. Luonteenvahvuudet ovat ihmistä sisältäpäin motivoivia vahvuuksia, joita esiintyy jokaisessa. Niiden kehittäminen ja hyödyntäminen edesauttaa itsetuntonne kehittymistä ja parantaa hyvinvointiamme ja innostustamme elämän eri tilanteissa. Voimme tarkastella erilaisia luonteenvahvuuksiamme tunteidemme, tekojemme tai ajatustemme näkökulmasta. (Sipilä & Simolin 2017.)

Kaisa Vuorisen mukaan (Vuorinen 2019b) erilaisia luonteenvahvuuksia ovat:

- Ryhmätyötaidot: Olet erinomainen ryhmän jäsenenä. Teet aina oman osuutesi ja olet luotettava.
- Johtajuus: Olet erinomainen johtajuutta vaativissa tilanteissa. Rohkaiset ryhmää saamaan tehtävät valmiiksi.
- Reiluus: Annat kaikille mahdollisuuden ja ihmisten kohtelemisen reilusti on pysyvä periaatteesi.
- Urheus: Et peräänny haasteiden edessä. Toimit vakaumuksesi mukaan ja puhut aina sen puolesta, mikä on oikein, vaikka kohtaisit vastustusta.
- Sinnikkyys: Teet paljon töitä saadaksesi loppuun sen minkä aloitit.
- Rehellisyys: Olet rehellinen henkilö. Olet jalat maassa ja teeskentelemätön.
- Innokkuus: Innostut helposti ympärilläsi tapahtuvista asioista.
- Toiveikkuus: Odotat tulevaisuudelta ja parasta ja teet työtä saavuttaaksesi sen.
- Henkisyys: Sinulla on vahva ja yhtenäinen näkemys maailmankaikkeuden korkeimmasta tarkoituksesta ja merkityksestä.



- Huumorintaju: Yrität nähdä valoisan puolen jokaisessa asiassa. Tykkäät nauramisesta.
- Kauneuden ja erinomaisuudenarvostus: Huomaat ja arvostat kauneutta kaikilla elämänaloilla luonnosta taiteisiin ja arkisiin kokemuksiin.
- Kiitollisuus: Olet tietoinen hyvistä asioista ympärilläsi. Käytät aikaasi kiitoksen osoittamiseen.
- Ystävällisyys: Olet kiltti ja antelias toiselle. Sinulla ei ole koskaan liian kiire tehdä palvelusta toiselle.
- Rakkaus: Arvostat läheisiä ihmissuhteita, erityisesti kun jakaminen ja huolenpito on vastavuoroista.
- Sosiaalinen älykkyys: Olet tietoinen toisten ihmisten tunteista ja motiiveista. Tiedät mitä tehdä erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa.
- Luovuus: Ajattelet usein asioiden tekemistä uudella tavalla.
- Uteliaisuus: Pidät tutkimisesta ja uuden löytämisestä. Osoitat uteliaisuutta kaikkeen.
- Oppimisen ilo: Rakastat uusien asioiden oppimista niin ryhmässä kuin itsekseksi.
- Itsesäätely: Itsesäätely on omien tunteiden säätelyä, kiusausten vastustamista ja huomion keskittämistä.
- Arviointikyky: Asioiden perusteellinen tutkiminen ja harkinta joka puolelta on sinulle tärkeää. Et tee hätäisiä johtopäätöksiä.
- Näkökulmanottokyky: Kykyäsi tarkastella asioita eri näkökulmista arvostetaan ja sinulta pyydetään neuvoja.

Opin Tämä elämä koulutusjaksolla, että vahvuuksiin tulee perehtyä oppitunneilla. Edellä listatut vahvuudet eivät välttämättä ole nuorelle oppijalle tuttuja entuudestaan, joten oppitunneilla on hyvä käydä läpi jokainen vahvuus ja harjoitella esimerkiksi arjen esimerkkien kautta mitä mikäkin vahvuus tarkoittaa. Lisäksi voidaan hyödyntää erikseen sitä, mitä kukin vahvuus tarkoittaa henkilökohtaisesti kellekin, sillä tässäkin saattaa olla eroja.

Oppilaiden vahvuusajattelua voidaan pyrkiä laajentamaan arkeen niin, että vahvuuksista tulisi osa jokapäiväistä elämää. Vahvuuksien tunnistaminen ja niiden lisäämä itsetunteus tarjoavat hyviä työkaluja, jotka helpottavat monen nuoren vastoinkäymisten käsitteilytaitoja ja auttavat arjen valinnoissa. Vahvuusajattelua tukeva opetus on tutkitusti vähentänyt oppilaiden mielenterveysongelmia ja edesauttanut heidän hyvinvointiaan. (Nummi-Kuisma 2012,130.)

### 2.3 Luontevahvuuksien hyödyntäminen musiikin opetuksessa

Musiikin opetuksessa on mahdollista tietoisesti valita vahvuuskeskeinen opettaminen. Tämä ei kuitenkaan ole helppoa tai itsestään selvää, mutta voimme kehittää esimerkiksi rehellisyyden ja itsehillinnän taitoja tietoisesti elämämme aikana. Luontevahvuuksiin keskittyvä opetus vaikuttaa oppimiseen pitkäkestoisemmin ja johtaa parempaan elämään paljon todennäköisemmin kuin vain tiedolliseen tai taidolliseen osaamiseen keskittyvä opetus. Jokainen ihminen menestyy todennäköisesti huomattavasti paremmin omien vahvuksiensa avulla. Se, että oppilas saa positiivista palautetta osana opetusta parantaa myös hänen itsetuntoaan. Lisäksi hänen sosiaaliset sekä emotionaaliset taitonsa edistyvät. (Uusitalo & Malmivaara 2016a.)

Uusitalo-Malmivaaran ja Vuorisen (2016,13b) käyttämä ydinlause: ”Huomaa hyvä, rakenna elämäsi vahvuuksille ja näytä se muille!” on oiva viesti asenteesta, jota pitäisi viedä erilaisiin oppimisympäristöihin. Samaa asennetta tulisi harjoitella myös itse. Olen kokenut ryhmänohjaustilanteissa, että nuoret oppivat nopeasti näyttämään omat luontevahvuutensa ja huomaamaan vahvuuksia myös oppilastovereissaan. Tietämykseni mukaan tämä perustuu siihen, että oppijat saavat oikeanlaista ohjausta ja tämän myötä työkaluja siihen, kuinka tunnistaa erilaisia luontevahvuuksia. Vahvuuksien ja positiivisten asioiden löytäminen vaatii harjoittelua ja aikuisen tukea. Kuitenkin aikuisten pitää myös itse löytää omat vahvuutensa ja harjoitella niitä, jotta ohjaustilanteessa toimiminen

helpottuu. Ohjaajan kannattaa näyttää itse esimerkkiä sekä tarjota nuorille työkaluja luonteenvahvuuksien löytämiseen. Ohjaajan tulee myös osata kertoa nuorelle mitä vahvuudet ovat ja kuinka niitä löydetään.

Meillä on erilaisia keinoja siihen, kuinka pystymme toteuttamaan vahvuuslähtöistä opetusta omilla tunneillamme. Musiikin opetuksessa voimme pohtia mitä eri luonteenvahvuuksia kukin oppilas tarvitsee erilaisten musiikillisten ilmiöiden äärellä. Vahvuuksien nimien opetteleminen yhdessä on tärkeää, jotta syntyy yhteinen kieli opettajan ja oppilaiden välillä. Ohjaajana voit aloittaa huomaamalla ympärilläsi olevia vahvuuksia ja kuinka ne ilmenevät oppilaissasi. Jokainen vahvistava ja spontaani huomio kehittää oppijan tietämystä vahvuus- sanastosta, jonka olisi hyvä lopulta olla yhteinen.

Opettaja voi esitellä oppitunneilla musiikkiteoksia, joista ilmenee jokin vahvuus, jonka oppilaat saavat arvata tai vaikkapa piirtää. Lisäksi ohjaaja voi teettää musiikin tulkitsemisen tehtäviä, joista käy selvästi ilmi kappaleen tunnetila. Tämän jälkeen voidaan käydä keskusteluja eri tunteista. Mitä niillä ilmennetään? Mitä ne merkitsevät kullekin oppilaalle? Harjoitusta voi esimerkiksi maustaa niin, että annat jokaiselle oppilaalle makeisen ja se kuka jaksaa olla sinnikäs ja kuunnella kappaleen loppuun, saa toisen.

Yhtenä hyvänä esimerkkinä voimme käyttää myös ongelmalähtöistä luonteenvahvuuksien vahvistamista. Tässä erilaisia esimerkkejä: Jos oppija ei esimerkiksi halua laulaa kanssaryhmäläistensä kanssa, voit vahvistaa hänen innostustaan. Mikäli oppilas toimii tunnilla holtittomasti, vahvista hänen harkitsevaisuuttaan. Jos taas oppilas luovuttaa kappaleen opettelussa, vahvista hänen sinnikyyttään. Huomioi joka kerta, kun oppilas käyttää tätä vahvistettavaa vahvuutta. Näin hän saa palautteesta positiivisen oppimiskokemuksen ja vahvuus mitä todennäköisemmin vahvistuu.

Oppilaiden kanssa voi tehdä myös vahvuuspäiväkirjan opintojen tueksi. Päiväkirjan tavoitteena on tehdä vahvuuksista jokapäiväisiä ja liittää luonteenvahvuudet arkeen konkreettisella tavalla. Päiväkirjaan voi esimerkiksi kirjoittaa joka päivä yhden vahvuuden tai lauseen asiasta, jossa on onnistunut. Päiväkirjan voi jakaa kollegan, ystävän tai opettajan kanssa.

Musiikin esiintymisvalmennuksessa voi käyttää harjoitusta, jossa kirjataan ensin kyseisen päivän vahvuudet esiin. Tämän jälkeen mietitään mikä esimerkiksi tulevassa esiintymisessä jännittää. Sen jälkeen käydään jännittävät asiat yhdessä läpi niin, että käytetään kirjattuja vahvuuksia jännittävien asioiden selättämiseen.

Ryhmätilanteessa voidaan pohtia missä musiikillisessa ilmiössä voimme hyödyntää mitään vahvuuttamme. Esimerkiksi uuden kappaleen opettelussa tarvitaan varmasti sinnikkyyttä ja yhdessä laulamissa tarvitsemme varmasti ryhmätyötaitoja ja reilua. Parhaan lopputuloksen saavuttamiseen tarvitaan varmasti rehellisyyttä, itsesäätelyä ja urheutta. Opettajan on hyvä antaa oppilaiden pohtia mitä vahvuutta kukin käyttää ja kehua aina kun huomaa oppilaansa käyttävän kyseistä vahvuutta.

Edellä mainittujen harjoitusten käyttö on edesauttanut positiivisten kokemusten syntymistä omille ja kollegojeni oppilaille. ”Musiikin voimakas yhteys tunteisiin ja henkilökohtaisiin kokemuksiin mahdollistaa parhaimmillaan vahvan ja positiivisen oppimiskokemuksen. Syvät ja henkilökohtaiset elämykset tukevat jokaisen oppijan minuuden rakentamista ja sosiaalisemotionaalisten taitojen kehittymistä” (Saarikallio, 2013, 37). Jos vahvistamme oppilaan vahvuuksia opetustilanteiden yhteydessä, saamme parhaimmillaan olla kanssakulkijana oppilaan positiivisen itsetunnon kehityksessä.

## 2.4 Musiikki vahvuuksien ja positiivisen pedagogiikan keskiössä

Monet ihmiset ovat kokeneet, kuinka musiikki vaikuttaa ja saa meissä tapahtumaan ihmeitä. Lisäksi tätä ajatusta puoltavat monet tutkimukset. Myös ylilääkäri Seppo Soinila kertoo artikkelissaan (Soinila, 2019): Musiikin kerrotaan aktivoivan aivoja erityisesti lapsena, mutta vaikutus jatkuu koko eliniän. On todettu, että varsinkin laulamisen voima on ihmeellinen: musiikilla voidaan virkistää esimerkiksi dementiaa sairastavan mielialaa, jopa muistia. Laulamisa ja musiikilla voidaan tukea kognitiivista ja emotionaalista toimintakykyä. Lisäksi musiikin kuuntelu kiihdyttää verenkiertoa ja aineenvaihduntaamme. Varsinkin lempikappaleen kuunteleminen saa tutkitusti aikaan dopamiinin tuotannon nousun kehossamme.

Tutkimusten mukaan sekä musiikki että vahvuuksien vaaliminen tuottavat aivoillemme mielihyvän tunnetta ja saavat aikaan positiivisia vaikutuksia, joten mielestäni on tärkeää

huomata, kuinka suuri arvo näiden kahden yhdistelmällä voi olla kaikissa oppimistilanteissa ja yhdelle ihmiselle elämän mittaisella matkalla.

Olen aina kokenut niin, että musiikki kuuluu kaikille. Jokaisella ihmisellä on mahdollisuus onnistua musiikin keinoin, koska musiikki itsessään on niin monimuotoista ja tarjoaa erilaisia vaihtoehtoja ilmaisemiseen. Pidän musiikkia yhtenä suurimpana luovuuden lähteenä. On lähes mahdotonta epäonnistua, jos osaa lähteä harjoittelemaan musiikkia vahvuuslähtöisesti.

Yhteiskuntamme normien mukaan musiikin harjoittamiselle on asetettu tietyt vaatimukset. Mitä jos tarkastelisimmekin musiikkia itseilmaisun välineenä, emmekä siitä näkökulmasta miten musiikkia pitää suorittaa. Mitä jos musiikissa ei olisikaan ”oikeaa” ja ”väärää”?

Edellä käsittelin kuinka musiikki vaikuttaa aivojemme toimintaan positiivisesti kuten myös vahvuusperustainen opettaminen. Kun yhdistämme musiikin opettamisen ja vahvuusperustaisen pedagogiikan, antaa se meille rajattomat mahdollisuudet kokea positiivisia tunteita sekä onnistumisia musiikin keinoin. Jokaisen soittoa ja laulua ohjaavan opettajan olisi hyvä pohtia: kuinka saan kunkin oppilaan vahvuudet esiin? Oppilailla voi olla luonteenvahvuuksia, jotka auttavat heitä säveltämisessä tai improvisoinnissa. Joillakin taas voi olla luonteenvahvuuksia, jotka tukevat pitkäjänteistä työskentelyä. Joidenkin into voi auttaa heittäytymisessä tai esiintymisessä. Kun löydät oppilaistasi heidän omat vahvuutensa, voit hyödyntää niitä esimerkiksi jonkin kappaleen työstövaiheessa tai improvisoinnin keinona. Näillä keinoilla pystyt ohjaajana vahvistamaan jokaisen oppilaan vahvuuksia positiivisuuden kautta sekä tarjoamaan heille onnistumisen kokemuksia tunteillasi. Kun opit tuntemaan oman ryhmäsi, voit suunnitella tuntisi niin, että ne tukevat kunkin oppilaasi vahvuutta ja he pääsevät toteuttamaan musiikkia omista vahvuuslähtökohdistaan.

### **3 Tämä elämä -hankkeen vaikutukset ohjaajan työhöni**

Sain kunnian olla mukana Tämä elämä -hankkeessa. Hanke on kehitetty opinto-ohjauksen tueksi ja sen tavoitteena on auttaa yläkouluikäisiä nuoria tekemään hyviä elämäntalintoja, kun he siirtyvät jatko-opintojensa pariin. Hankkeessa luotiin mobiilipeli, jonka avulla nuoret saivat tehdä valintoja ja pääsivät näkemään niiden valintojen seurauksia,

joita he tekivät. Tausta-ajatuksena oli, että peli edistää nuorten tuntemusta itsestään ja omista vahvuuksistaan, joita he tarvitsevat siirtyessään jatko-opintojen pariin. Hankeen työpajoissa käsiteltiin erilaisin harjoituksin erilaisia vahvuuksia ja pyrkimyksenä oli, että nuoret oppisivat tunnistamaan sekä löytämään omia vahvuuksiaan ja käyttämään ja kehittämään niitä hyödyksi elämän eri vaiheissa. Pelin ja vahvuusharjoitusten lisäksi lisäksi työpajoissa käytettiin musiikkia monella eri tavalla.

Pääsin mukaan hankkeeseen ohjaajaopiskelijana ja hankkeesta teki todella mielenkiintoisen sen monialaisuus. Sain työskennellä sekä tulevan erityisopettajan että tulevan sionomin kanssa ryhmänohjaajana. Tämä monialaisuus antoi erilaisia pedagogisia näkökulmia opettamiseen musiikillisten asioiden lisäksi. Sain lisätietoa muun muassa erityistä tukea tarvitsevien oppijoiden ohjauksesta, ryhmäohjauksesta, ihmisten kohtaamisesta erilaisin keinoin sekä valtavaa kollegiaalista tukea eri alojen edustajilta. Kokemuksen pohjalta haluan rohkaista opettajia tekemään monialaista yhteistyötä eri alojen edustajien kanssa. Tämä synnyttää usein uusia ideoita ja erilaisia lähestymistapoja meille jo ennalta tuttuihin tilanteisiin ja rikastaa omaa opetustapaamme.

Hanke toteutettiin Metropolia Ammattikorkeakoulun johdolla, yhteistyökumppaneita olivat Aalto-yliopiston Media Lab, Helsingin yliopisto sekä Oppimis- ja ohjauskeskus Valteri. Tämä yhteistyö mahdollisti monipuolisen ja monialaisen toiminnan hankkeen sisällä. Lisäksi yhteistyön sisälle mahtui valtava määrä erilaisia vahvuuksia, joita voitiin hyödyntää hankkeen koulutus- ja ohjaustyössä. Rohkaisen jokaista työntekijää tutkimaan hankkeen internet-sivuja (Tämä elämä 2019), koska siellä on paljon hyödynnettävää materiaalia. Voit tutustua blogiteksteihin, harjoituksiin tai järjestettyihin työpajoihin. Tämä elämä -hankkeen sivuilla on myös paljon harjoituksia, joita käytimme vetäessämme työpajoja nuorille. Uskon, että sivustolta saa paljon uutta inspiraatiota omien tuntien suunnitteluun.

Tein koko hankkeessa olon aikani päiväkirjaa siitä, miten työpajat toteutettiin ja miten ne onnistuivat. Kirjasin jokaisen työpajan harjoitukset muistiin ja näistä osaa käytän myös opinnäytetyöni loppupuolella. Lisäksi kävimme ohjaustilanteet läpi jokaisen työpajapäivän lopuksi. Pohdimme palauttehetkissä: Missä onnistuimme? Miksi onnistuimme? Mitä voisimme tehdä toisin? Miten sen tekisimme? Tulosten pohjalta suunnittelimme seuraavan työpajapäivämme. Opin, että kollegiaalinen tuki ja kannustus kehittää opettajia tois-

tensa vahvuuksien huomaamisessa ja lisäksi palaute tarjoaa oppilaille hienon näkökulman opetustilanteeseen. Opettajat voisivat harkita, että he myös työelämässä havainnoisivat toistensa opetusta ja kävisivät palautekeskusteluja keskenään.

Ohjaustyö vaati jokaiselta ohjaajalta hyviä vuorovaikutustaitoja, läsnäoloa, välittömyyttä, ja hyväksymistä. Lisäksi olimme hyvin tarkkoja siitä, että otimme huomioon erilaiset oppijat ja tilojen esteettömyyden. Työpajojemme pääideana oli löytää jokaisesta nuoresta heidän vahvuuksiaan ja edesauttaa heidän omaa positiivista kuvaa itsestään. Omassa ryhmässäni oli olennaista se, että saimme oppimisympäristöstä luotua hyvin turvallisen omalla esimerkillämme sekä teettämillämme harjoituksilla. Harjoitusten sävy oli positiivinen. Niissä keuhuttiin, rikottiin jäätä, rohkaistiin, jos joku heittäytyi. Ohjasimme aina vahvuudet edellä ja onnistuimme mielestäni toteuttamaan omat tavoitteemme työpajaviikkojen aikana.

Pääsin mukaan myös hankkeen toiseen pilottivaiheeseen, jolloin vierailimme eri peruskouluissa pitämässä työpajoja ennen hankkeen varsinaista työpajaviikkoa. Toimin tarkkailijan ja avustajan roolissa. Workshopeissa tein muistiinpanoja esimerkiksi siitä, millaisia sanoja nuoret käyttävät puhuessaan vahvuuksista. Näin pääsemme ohjaustyössä lähemmäs sitä tapaa, jolla nuoret ilmaisevat itseään. Ilokseni huomasin, kuinka paljon jossain ryhmissä tiedettiin vahvuuksista, ja nuorilla oli hieno ajatus tasa-arvoisesta yhteiskunnasta. Opetustilanteessa opettaja voi siis kiinnittää huomiota myös nuorten käyttämiin vahvuussanoihin ja luoda esimerkiksi oman vahvuuskielen kunkin ryhmänsä kanssa.

Laajojen päiväkirjamerkintöjen ja workshop-vierailujen lisäksi sain toisen pilotin työpajaviikolla videoida neljän eri ryhmän työpajat ja analysoida niitä, jotta tietäisin minkälaiset harjoitukset toimivat, mitä voitaisiin parantaa ja kuinka se tehtäisiin.

Kun kuvittelen tulevaisuuden työnäkymääni, hankkeessa mukana olo oli minulle ensiarvoisen tärkeää. Se oli tärkeää varsinkin siksi, että läsnäolo nuorten ympäristössä vahvisti omaa ajatustani siitä, että nuoret tarvitsevat paljon vahvuusperustaista ohjausta yhteiskunnassa erilaisten valintojen keskellä.

## 4 Videoanalyysit

Sain alun perin idean Tämä elämä -hankkeen työpajassa. Näin hankkeessa kuinka Helsingin yliopiston opiskelijat videoivat ohjaamaamme ryhmää, olimme niin sanottu tutkimusryhmä. Olisin jo silloin halunnut analysoida videoista omaa tekemistäni kriittisesti ja kehittää taitoja parempaan ohjaustyöhön. Meillä ei kuitenkaan ollut tutkimuslupia, joten emme pystyneet analysoimaan toimiamme videoiden perusteella vaan reflektioon oli löydettävä muita keinoja kuten palautteenvaihto. Sain idean videoida toisen pilotin työpajoja, sillä koin, että analyyseistä voisi olla apua työni edistymisen kannalta.

Olen perehtynyt neljän eri ryhmän videoituun työpajahetkeen. Työpajaryhmät muodostettiin sekoittamalla peruskouluista tulevat yläkoululaisten luokat, samoin tehtiin myös ensimmäisessä pilotissa. Työpajavideoiden analysointi oli hyvä keino nähdä, kuinka työpajaharjoitukset ja vahvuusharjoitteet toimivat. Analyysissäni kiinnitin huomiota positiiviseen pedagogiikkaan, vahvuuksien etsimiseen sekä vuorovaikutukseen. Lisäksi analysoin videoita, jotta saisin selville mitkä harjoitukset toimivat parhaiten ja mitä asioita ryhmänohjaajan olisi hyvä ottaa huomioon.

### 4.1 Video-aineisto ja havainnot eri ryhmien välillä

Videoitten katsominen oli hyvin mielenkiintoista, sillä olen tottunut ohjaamaan ryhmiä itse ja silloin täydellinen analysointi reaaliajassa on lähes mahdotonta. Koin tarpeelliseksi, että pystyin pysäyttämään ja kelaamaan taaksepäin niin monta kertaa kuin halusin, jos jokin asia jäi mietityttämään.

Ensimmäisessä ryhmässä esiin nousivat ammatinvalintakysymykset. Nuoret olivat koonneet vahvuuksia, joiden avulla he voivat saavuttaa unelmatyönsä tai unelmiensa opiskelupaikan. Huomasin, että nuorten oli helppo keksiä vahvuuksia, koska työ on hyvin konkreettinen näkökulma vahvuuksien miettimiseen. He pohtivat mitä vahvuuksia kukin ammatti tarvitsee ja askartelivat kukin oman ”julisteensa” kyseisestä ammatista. Tämä käytiin yhdessä läpi piirimuodostelmassa, jossa jokainen sai kertoa oman työnsä tulokset. Huomioin myös, että ryhmä sai ohjaajalta kannustavaa palautetta ja jokainen tuli kuuluksi. Nuorten ilmeistä näki, että huomiointi, kuunteleminen ja ymmärrys teki heihin vaikutuksen ja rohkaisi jakamaan omia ajatuksia.



Toisessa ryhmässä käsiteltiin tunnetaitoja ja tunteiden tunnistamista. Päivä aloitettiin yksilöharjoituksella, jossa virityttiin päivän teemaan pohtimalla ”miltä minusta tänään tuntuu?” musiikin soidessa taustalla. Tunteiden käsittelyä harjoiteltiin aluksi siten, että jokainen pienryhmä listasi erilaisia tunteita yhden kappaleen aikana niin monta kuin ehti. Huomioni kiinnittyi siihen, että tämä ei ollut helppo tehtävä. Perustunteiden jälkeen (kuten: ilo, suru, viha,) nuorten oli vaikea erottaa tunteiden nimiä tekemisestä. Kuitenkin seuraava harjoitus, jossa tunnistettiin tunnekorttien kautta kuvista eri tunteita, auttoi nuoria selvästi tunnistamaan paremmin eri tunteita ja tuntemuksia, jopa oppimaan uusia tunteita ja nimityksiä niille. Seuraavaksi tässäkin ryhmässä siirryttiin unelma-ammatin ja työhaastattelujen pariin. Kukin sai miettiä ”Miksi juuri minut kannattaisi ottaa töihin?”, ”Mikä olisi unelma ammattini ja mitä vahvuuksia siihen vaaditaan?”. Kun kysymyksiä oli pohdittu, ne käytiin parin kanssa läpi. Tämän jälkeen parit saivat kertoa toisilleen positiivisia asioita toisistaan ja miksi juuri kaveri olisi hyvä siinä työssä mihin hän pyrkii. On tärkeää, että nuori saa onnistumisen kokemuksia opiskellessaan musiikkia. Tunnetaitoja voidaan hyödyntää ryhmän vuorovaikutuksessa tai esimerkiksi kappaleiden tulkitsemisessä. Oppilaiden on hyvä osata nimetä erilaisia tunteita ja tietää mitä tunteet merkitsevät. Tällä tavoin he pystyvät analysoimaan sekä omia että toisen tunteita.

Toisen ryhmän videoanalyysissä tein myös huomion, että ohjaajat osasivat jalostaa parien ja ryhmien keskusteluja ja auttoivat nuoria löytämään entistä enemmän positiivisia asioita toisistaan. He myös kannattelivat nuorten keskinäistä vuorovaikutusta ja rohkaisivat heitä kehuaan toisiaan enemmän. Tällä oli ryhmän yleistunnelmaan valtava vaikutus. Olen liittänyt tämän vuoksi työni viimeiseen osaan vinkkejä, jotka voivat auttaa keskustelun ohjaamisessa ja siinä, kuinka kehua oppilaita positiivisella tavalla.

Kolmannessa ryhmässä tehtiin vahvuuskortteja ja kun ne olivat valmiit, lapun taakse kirjoitettiin oma nimi. Jokainen oppilaista sai käydä kirjoittamassa toisilleen vahvuuksia. Tämän jälkeen tehtiin janaharjoitus, jossa nuoret pohtivat ovatko he esimerkiksi uteliaita. Janalle sai asettua valitsemaansa kohtaan riippuen kuinka uteliaana itseään pitää. Ääripäät olivat todella utelias ja ei yhtään utelias.

Neljännessä ryhmässä huomioni kiinnittyi siihen, kuinka tekemisen tempo vaikuttaa heittäytymiseen ja siihen kuinka rohkeita nuoret ovat. Huomasin, että kun ei ehdi ajatella,

nuorille on helpompaa heittäytyä niin sanotusti virran vietäväksi. Olen huomionnut tempojen vaikutukset työni loppupuolella ryhmäytymisen kohdalla, sillä huomasin tempomuutosten vaikuttavan ryhmän keskinäiseen kommunikointiin myönteisellä tavalla.

#### 4.2 Videoaineiston perusteella syntyneitä oivalluksia

Ensimmäisenä kiinnitin huomioita ryhmän muodostelmiin ryhmänohjaustilanteessa. Jokainen tunti aloitettiin yhdessä olemalla piirissä. Tällöin kukin ohjattavista oppilaista tuli huomioiduksi. Muodostelmassa ohjaaja näki jokaisen oppilaan tasavertaisesti tilassa. Tämä toistui aina, kun tehtiin jotain yhteistä. Lisäksi joka ryhmässä käytettiin tekemisen ja oppimisen muotoina yksin, pienryhmissä ja suurryhmissä tekemistä – näin sekä rohkein että ujoin oppilas saavat mahdollisuuden tulla kuulluksi. Kyseinen tapa rytmitti myös työpajojen kulkua. Kiinnitin analysoidessani huomiota siihen, että tilat, joita ryhmät käyttivät, olivat esteettömiä. Tällöin on otettu huomioon mahdollisuus osallistua työpajaan tasa-arvoisesti, mikäli tarvitsee apuvälineitä kuten esimerkiksi pyörätuolia. Lisäksi pöydät olivat säädettäviä niin, että niiden alle mahtuu myös pyörätuolilla, ja kulku luokkaan oli helppo, mikä edesauttaa oppilaiden turvallisuuden tunnetta oppimisympäristössä.

Jokaisessa ryhmässä liike oli hyväksi havaittu keino, mikä piti tehdä jotain, mikä vaati heittäytymistä. Tällöin olisi hyvä huomioida myöskin, että harjoituksen tempo on tarpeeksi nopea, jolloin ylimääräistä ajattelua ei ehdi tapahtua ja niin sanottua välihiljaisuutta ei ehdi syntyä. Mikäli harjoituksen tempo on tarpeeksi nopea, omaa arvioivaa ”voinko minä?“, ”pystynkö minä?“, ”saanko minä?”-ajatusta ei synny niin herkästi ja heittäytyminen on helpompaa. Kokemukseni mukaan oppilaiden on myös helpompi heittäytyä harjoitukseen, jos aloittamisen kynnys on tarpeeksi matala ja opettaja uskaltaa itse heittäytyä.

Monessa yksilöharjoituksessa huomasin, että jos nuoret ilmaisivat omia tuntemuksiaan musiikin tahdissa tai jollakin liikkeellä, oli monelle helpottavaa olla silmät kiinni. Lisäksi palautetta annettaessa monelle ryhmälle toimi ”peukkupalautte”. Tämä helpottaa oppilaan vastuuta hetkellisesti siitä paineesta, että joutuu perustelemaan oman vastauksensa. Monissa tilanteissa kuitenkin oppilaat rohkaistuivat peukkupalautteen jälkeen antamaan sanallista palautetta, mikäli heille oli luotu ymmärtäväinen ympäristö ja oletus siitä, että palautteella on väliä.

Muutamassa ryhmässä huomasin keskittymisen herpaantuvan, kun joku tuli ja meni omia aikojaan. Olisi hyvä, että ryhmätilanteessa (varsinkin harjoituksen ollessa päällä) ei tapahtuisi keskeytyksiä eikä luokassa olisi ulkopuolisia. Tämä keskeyttää aina niin sanotun ”flow:n” ryhmätilanteessa, saattaa häiritä ohjaajan tai oppilaiden keskittymistä tai vaikeuttaa heittäytymistä. Tein huomion, että ne ryhmät, joissa ohjaaja mainitsi erikseen, että harjoitus loppuu pian, aiheuttivat nuorissa aina ”loppuboostin”, jossa he rohkaistuivat sanomaan oman mielipiteensä nopeammin ja välittömämmin.

Vahvuuksien käyttäminen vaikutti jokaisessa ryhmässä positiivisesti ryhmän tekemiseen ja edistymiseen päivän aikana. Nuorten ilmeistä, elekielestä ja siitä kuinka he toimivat ryhmän jäsenenä näkyi, että positiivisten asioiden jakaminen tuotti mielihyvää. Kun jokin oppilas sai työpajojen aikana kuulla itsestään jotain hyvää, se auttoi myös jakamaan hyvänolon tunnetta ja rohkaisi nuoria kertomaan kaverista jotain positiivista.

#### 4.3 Kollegojen kuvaus Tämä elämä -hankkeesta

Pyysin kahta opiskelijakollegaani vastaamaan kysymyksiini kirjoitelman muodossa. Vastajat olivat mukana Tämä elämä -hankkeen ensimmäisessä pilotissa. Halusin saada opinnäytetyöhöni mukaan opiskelijoiden kuvauksen hankkeen työpajavetäjinä toimimisesta sekä tietoa heidän näkemyksestään hanketyön hyödyistä ja vahvuuslähtöisestä pedagogiikasta. Lähetin heille sähköpostin kautta aiheeseen virittäviä kysymyksiä, joiden pohjalta he kirjoittivat.

Kirjoittamista virittävät kysymykset koostuivat sellaisista aiheista, joita halusin oman kokemukseni ja tiedollisen informaation tueksi. Halusin tietää kollegojeni näkemykset siitä, mitkä hankkeessa käytetyt harjoitukset toimivat ja erityisesti miksi ne toimivat. Koin myös hyvin tärkeäksi saada tietoa asioista, joita olisi hyvä kehittää. Jaoin kysymykset neljään osioon: vahvuusharjoitukset ja niiden toimivuus, ohjaajan mahdollisuudet vahvuuksien tukemiseen, ryhmänvetäjän rooli ja sen kehittyminen ja positiivisen pedagogiikan vahvistuminen.

Kollegani kirjoittivat vastauksia vapaasti perustuen kysymysteemoihin ja jokaisen teeman tarkentaviin kysymyksiin. Ensimmäisenä halusin selvittää, mitkä harjoitukset toimivat ja kuinka ne tukivat vahvuusajattelua tai oliko herännyt ajatuksia siitä, kuinka näitä harjoituksia olisi voitu parantaa. Toisessa ja kolmannessa teemassa keskityttiin ohjaajan mahdollisuuksiin vaikuttaa nuorten vahvuusajatteluun sekä siihen, kuinka haastateltavat

kokivat oman roolinsa ryhmänvetäjänä ja kehittyivätkö he itse. Viimeinen teema oli positiivisen pedagogiikan mahdollistuminen: Kysyin mitkä olivat haastateltavien mielestä avaimet positiiviseen pedagogiikkaan. Vastausten perusteella olen koonnut työni loppupuolella esimerkkiharjoituksia.

Sain kummaltakin opiskelijakollegalta erittäin laajat ja kattavat vastaukset. Kummassakin kuvauksessa kävi ilmi, että hanke kokonaisuudessaan oli hyödyllinen kokemus ammatillisessa mielessä. Moniammatillisuus koettiin opettavaiseksi ja antoisaksi. Hankkeen koulutusjaksolla valittiin työryhmät ja työparit, joiden kanssa tehtiin tiivistä yhteistyötä sekä koulutusjaksolla että työpajojen ohjaustyössä. Kirjoittavat kokivat, että saivat paljon tukea ja uusia ideoita toiselta alalta tulleelta ohjaajaparilta. Yhteistyö koettiin tärkeäksi myös sen kannalta, että nuorille jaettu huomio auttoi ohjaustyötä, ja kukaan ei jäänyt syrjään. Lisäksi observointi ja suunnittelu oli helpompaa, koska vastuu pystyttiin jakamaan ohjaajaparin kanssa. Tämä herätti ajatukseni siitä, pitäisikö ryhmätunneilla olla kaksi vetäjää. Olen esimerkiksi erilaisten musiikillisten työpajojen ohjaustyössäni huomannut, että mikäli ohjaajien yhteistyö on sujuvaa, tämä edesauttaa vuorovaikutusta, läsnäoloa ja oppilaiden ohjausta. Lisäksi jatkuva palaute kollegojen kesken ylläpitää opetuksen tasoa varsin korkealla ja suunnittelu on helpompaa, koska ideoita voidaan keksiä yhdessä ohjausparin kanssa. Kollegoiden vastausten analysoinnin jälkeen jäin pohtimaan olisiko musiikin ohjaus rikkaampaa, mikäli suosittaisiin pariohjausta ja kuinka tämä vaikuttaisi oppilaiden oppimistuloksiin.

Ensimmäinen kirjoittaja koki, että vahvuuksia sai parhaiten esiin kehumalla pienistäkin asioista ja rohkaisi siihen, että ryhmätoiminta kannattaa suunnitella niin, että sen tiimoilta pääsee kehuaan usein. Toinen kirjoittaja kertoi, että heidän ryhmässään vahvuuksien opetteleminen ja se missä vahvuuksia voi nähdä, olivat vahvuuksien löytymisen kulmakiviä. Hän sanoi myös, että nuorten tunnistaessa vahvuuksia, heidän oli helpompi nimetä päivässä hetki, jolloin he olivat olleet esimerkiksi rohkeita.

Vahvuusjulistteiden teko ja avoimet keskustelut koettiin hyödyllisiksi harjoituksiksi. Toinen kollegani kirjoitti, että kun nuorille antoi mahdollisuuden, heillä oli paljon kerrottavaa vahvuuksista. Myös kaikenlaiset ryhmätyöt koettiin toimiviksi vahvuuksia pohdittaessa. Tämä mahdollisti nuorten välisen vuorovaikutuksen, mikä synnytti ideoita ja ajatuksia

helpommin kuin yksilötehtävissä. Näiden tulosten ja oman observaationi pohjalta käsitelen viimeisessä luvussa muiden asioiden lisäksi kehumisen tärkeyttä ja sitä millainen kehu voi olla hyödyllinen oppilaan näkökulmasta. Lisäksi olen liittänyt työhöni perusvahvuuksista koostuvan luvun, josta löytyy vinkkejä, millä tavalla tuet nuoren vahvuustaitoja ja edesautat niiden tunnistamista sekä hyödyntämistä.

Kummallekin oli jäänyt positiivinen kokemus ryhmänvetämisestä ja omista ryhmänohjaajataidoista. Vastauksista tuli selvästi ilmi, että opetussisältöihin sekä nuorten vahvuusajattelun vahvistamiseen oli panostettu. Ensimmäinen kirjoittaja koki kehittyneensä selkeässä ja läsnä olevassa ohjaamisessa, josta hänelle on ollut hyötyä myöhemmin ohjaustyössä. Toinen taas koki kehittäneensä rohkeutta ja heittäytymistaitoja sekä oman toimintansa analysointia. Hänen mukaansa ohjaajilta vaaditaan improvisointitaitoja ja nopeaa ajattelua. Nämä taidot kehittyivät työpajojen vetämisen myötä.

Ryhmänvetämisen haasteeksi kollegani olivat kokeneet muun muassa se, miten nuoret olivat ”markkinoitu” mukaan hankkeeseen. Heidän taustatietonsa ennen työpajoihin tuloa olivat ainakin kollegoideni ryhmässä puutteellisia. Tähän olisi voitu varautua ja asia olisi voitu huomioida työpajojen suunnittelussa, mikäli ohjaajia olisi tiedotettu asiasta. Toinen kollegani nimesi haasteeksi myös ajankäytön. Hänen oli mielestään vaikea löytää punaista lankaa ja saada päivien aiheet nivottua yhteen, sillä tehtävää oli aikaan nähden paljon. Lisäksi olisi voitu keskittyä pelkästään vahvuuksien löytämiseen. Haasteista huolimatta kummatkin ohjaajista kokivat onnistuneensa positiivisen pedagogiikan lähettäjänä hyvin omassa ohjaustyössään. He olivat kokeneet, että oli ihanaa keskittyä hyvien asioiden vahvistamiseen sekä nähdä nuorien innostuneisuus ja saada heidän parhaita puoliaan esiin.

Toisen kollegani mielestä avain positiiviseen pedagogiikkaan oli:

*”Se, että kasvatusta ja opetustyössä on lupa iloita ja keskittyä myös niihin aiheisiin, joissa lapset, nuoret ja aikuiset ovat parhaimmillaan. Kasvatus ei ole vain virheiden poistamista, vaan myös hyvien asioiden vahvistamista.”*

Haluaisin itse korostaa sitä, että oppilaiden ilo ja siihen vaikuttava harrastus on mielestäni ensiarvoisen tärkeää, sillä arjen keskellä virkistäytyminen vaikuttaa jokaisen suoriutuskykyyn esimerkiksi koulussa tai työssä. Musiikkipedagogien työssä on tärkeää tarjota jokaiselle onnistumisen kokemuksia.

Toinen kollegani kertoi avaimiksi positiiviseen pedagogiikkaan:

*”Ymmärtää että kaikilla on kaikki vahvuudet, jotka näkyvät eri tilanteissa ja toiset vahvuudet ovat vahvempia kuin toiset, mutta kaikkia voi kehittää ja harjoitella. Kaikki ovat arvokkaita yksilöitä. Nuorille on tärkeää opettaa, että se mitä he tekevät, ajattelevat ja miten he ovat on arvokasta. Positiivisessa pedagogiikassa pitää mielestäni kannustaa kehittymään, sen tulee olla ratkaisukeskeistä, ei ongelmakeskeistä.”*

Musiikkipedagogiikassa on olennaista, että ohjaajalla on työkaluja tarjota oppilailleen kehittymistapoja ja ratkaisuja, jotka edesauttavat kunkin oppilaan musiikillisia taitoja. Selvillä ohjeilla ja työkaluilla pystymme ohjaamaan oppilaan sisäistä motivaatiota. Mielestäni juuri motivaatio on yksi opettamisen suurista kulmakivistä. Kun oppilas on motivoitunut tavalla tai toisella, on ilmeistä, että hän oppii paremmin uusia asioita, tarttuu haasteisiin ja kehittyy oman tahtinsa mukaisesti.

Pystyin vertaamaan kollegoideni kirjoittamia asioita omaan kokemuksiini, sillä olin itse samassa pilottihankkeessa yhtä aktiivisesti mukana. Vastausten erilaisuudesta voi päätellä kuinka suuri merkitys yksilöillä ja erilaisilla ihmisillä on ryhmän muodostumisen kannalta. Jokainen ryhmä on aina erilainen ja kullakin on omat vahvuutensa, joita voi hyödyntää ohjatessaan ryhmää. Oman sekä hankkeessa että opetustyössä muuten olen tehnyt sen päätelmän, että sisäinen motivaatio, vahvuuksien aktiivinen etsiminen ja hyvä vuorovaikutus sekä kehittävä positiivisen palautteen antaminen ovat ryhmän ohjaamisen kulmakiviä.

Musiikkipedagogilla on mahdollisuus käyttää valtavasti omaa luovuutta omassa työskentelyssään. Rohkaisen kaikkia ohjaajia käyttämään omia ideoitaan ja soveltamaan niitä opetettavan ryhmän mukaan. Kun tunnet oman ryhmäsi ja mietit mitä he tarvitsevat, löydät varmasti oikean vaihtoehdon siihen, kuinka ohjaat ryhmää.

## 5 Ryhmänohjaajan ABC

Seuraavissa luvussa olen koonnut monipuolisia vinkkejä soiton ja laulun erilaisiin ryhmänohjaustilanteisiin. Toivon, että työni lukija saa hyviä ja helppoja työkaluja löytääkseen jokaisen oppilaansa musiikillisen potentiaalin iästä riippumatta. Materiaaliani voi hyödyntää myös musiikin ja taiteen perusopetuksen piirissä.

### 5.1 Oppilaan kohtaaminen

On tärkeää, että opettaja kohtaa jokaisen ryhmään tulevan ihmisen yksilönä ja löytää kunkin opiskelijan vahvuuden sekä sisäisen motivaation. Oppilaalle on tärkeää, että opetustilanteessa opettaja on läsnä eikä mieltä jotain itselleen tärkeämpää. Kiireetön läsnäolo on ensiarvoisen tärkeää ja usein oppimisen perusedellytys. Turvallisuuden tunne ja paineen vähentyminen opetustilanteessa lisäävät tutkitusti oppilaan luovuutta. Opettajan tehtävänä on hyväksyä oppilas varauksettomasti, uskoa häneen ja myös osoittaa se hänelle. Tällöin luomme oppimisympäristöömme turvallisen ilmapiirin ja edesautamme oppilaidemme myönteistä oppimiskokemusta. (Jordan-Kilki & Pruuki, 2013, 21)

Seuraavat harjoitukset ovat peräisin kokoamastani harjoitusvihosta. Kyseisiä harjoituksia olen testannut omassa opetuksessani lähes päivittäin. Olen observoinut tunneillani, kuinka suuri vaikutus tervehdyksellä on. Esimerkki 2 on aiheuttanut oppilaissani paljon iloa ja heidän kehonkielensä positiivisuus (esim. hymy, innostus) on viestinyt minulle, että he ovat kokeneet tulevansa hyväksytyksi saapuessaan oppitunnilleni.

Esimerkki 1: Opettaja voi olla ovella vastassa ja kohdata jokaisen oppilaan heidän tullessaan opetustunnille sanomalla käsipäivää. Sama voi toistua tunnin lopussa.

Esimerkki 2: Opettajalla voi olla jokaisen oppilaan kanssa oma tervehdystapa. Oppilaat voivat valita kunakin opetuskertana esimerkiksi kättelyn, halauksen tai ”high fiven” väliltä minkä tervehdyksen kukin haluaa. Tässä voi käyttää mielikuvitusta. Sama voi toistua tunnin lopussa.

Esimerkki 3: Muodostakaa piiri. Perussyke jalkoihin. Jokaisen oma nimirytm. Kaikki toistavat. Tämän kaltainen harjoitus on hyvä, sillä jokainen oppilas tulee huomioiduksi

yksilönä ja jokainen pääsee vuorollaan ääneen. Auta oppilasta ja pyydä oppilastovereita tsemppaamaan.

## 5.2 Viritys

Opetustilanteeseen tullessa on tärkeää, että kyseinen opetustilanne alkaa yhdessä ja viritytään opetettavan aiheen pariin. Tämä voi kuitenkin tapahtua yksilö- tai ryhmätasoisena harjoitteena, mutta samassa tilassa oleminen ja jokin keskittymistä vaativa harjoitus auttaa oppijaa tulemaan läsnäolevaksi siinä ympäristössä mihin hän on saapunut. Harjoituksen pyrkimyksenä on siis lisätä läsnäoloa, poistaa kiireen tuntua ja saada oppilaat unohtamaan omat asiansa hetkeksi. Hyvä viritysharjoitus voi olla esimerkiksi meditaatio tai jokin toiminnallinen yhteisharjoitus, joka rikkoo jännitystä.

Nämä harjoitukset olen valinnut omasta harjoitusvihostani.

Esimerkkiharjoitus1: Jokin meditaatio kappale päällä (luonnonääniä tai rauhallinen melodia). Pyydä oppilaita istumaan jalat tukevasti maassa, kädet reisien päällä ja laittamaan silmät kiinni. Pyydä oppilaita laskemaan mielessään numeroita ylöspäin niin, että YK- on sisäänhengitys ja SI on uloshengitys. Jokaisen on tarkoitus löytää oma hengitysrytmi. Tämä edesauttaa rauhoittumista, joten se voi toimia esimerkiksi ryhmän kanssa, joka käy ”ylikierroksilla” tai ovat levottomia tunnin alkaessa.

Esimerkki 2: BIM BOM-laulu. Opetta laulu oppilaille. Laula esimerkki, jonka oppilaat toistavat. Opetta bodyperkussiot. Harjoitus tehdään yksin, yhdessä ja ryhmän kanssa. Päädyin tähän ratkaisuun, koska jokaisessa tutkimassani aineistossa on koettu hyväksi, että ryhmätunnin sisällä on yksilö-, pari- ja ryhmäharjoituksia.

Esimerkki 3: Peili

Asetu parin kanssa kasvojen ja tee yhtä aikaa parin kanssa samoja eleitä tai liikkeitä. Ajattele jokin yhteinen asia teidän välillenne: itkevä vauva, jääkuutio, ilmapallo, jota sitten yhdessä liikutatte tai hoidatte. Löydä yhteinen tunnetila esimerkiksi ilmeillä. Lisää liikkeisiin ääni, yhteinen ääntely tai laulu. Kumpi päättää mitä tehdään? Liidaako toinen vai syntyykö liike, tunne tai ääni yhdessä?



Seuraavan harjoituksen olen kirjannut Luova opettajuus- kurssilla omaan harjoitusvihkooni. Kurssilla opettajanani toimi Tapani Heikinheimo.

#### Esimerkki 4: Improvisaation perustoiminnot

Muodosta piiri tai parit. Oppilaat keksivät jonkin melodiapätkän.

Tämän jälkeen voit hyödyntää improvisaation viittä perustoimintoa.

1. Imitaatioissa pyrimme toistamaan saman aiheen, motiivin tai efektin uudestaan samanlaisena. Se ei kuitenkaan ole välttämättä täsmällinen kopio. Imitaatio on tulkinta, jossa voi korostua jokin musiikillinen parametri toisia enemmän. Varsinkin kun imitaatio toteutuu eri soittimella kuin alkuperäinen aihe.

2. Kontrastit toistavat alkuperäisen aiheen mutta siinä jokin musiikillinen parametri toteutetaan vastakohtaisesti. Kyseessä on jälleen tulkinta, jossa jokin tekijä voi korostua toisia enemmän.

3. Tuki täyttää tai ohjaa alkuperäistä aihetta. Siinä voi korostua jokin musiikin osa-alue, joka auttaa alkuperäistä aihetta. Sointukierto, luuppi tai kontrapunktinen kertautuva liike toimivat usein musiikillisen aiheen tukena.

4. Tuki sanoo ”kyllä, ja...” aloitteentekijän aiheelle ja käyttää aiheen aineksia sellaisenaan tai liikkuen samaan suuntaan jotain alkuperäisen aiheen osa-alueita imitoiden.

5. Kehittely jatkaa ja tuo jotain lisää alkuperäiseen aiheeseen. Alun ideasta tai teemasta voi poimia paloja, elementtejä tai ituja, joiden muuntelu, paloittelu tai kääntely syventävät ja laajentavat musiikillisen ilmaisun uusille alueille. Musiikillisten ilmaisujen imitointi yhdessä joidenkin osa-alueitten uusiin sävyihin tai korostuksiin laajentaa kokonaisilmaisua. Kontrastit asettavat alkuperäisen aiheen uuteen valoon ja voivat pakottaa sen muuntumaan.

Huomaa myös, että taukojen soveltaminen korostaa kuuntelua ja musiikillista muistia.

### 5.3 Esteettömyys

Kaikkien on tämän päivän opetustilanteissa pyrittävä tarjoamaan esteetön oppimisympäristö jokaiselle oppilaalle, jotta jokainen voi osallistua täysvaltaisesti oppimiseen. Tämä edistää tasa-arvoa ja yhdenmukaisuutta oppimistilanteessa. Riippumatta oppilaan erityispiirteistä tai erilaisista lähtökohdista opetuksen saavutettavuus on täysvaltaista, kun opetus on esteetöntä. Se huomioi erilaisuuden ja näkee tuen normaalina kaikkien hyvinvointiin tähtäävänä toimintana. Suomi on sitoutunut tavoittelemaan näitä asioita UNESCON Salamancan-julistuksen eli vammaisten henkilöiden oikeuksia koskevan yleissopimuksen allekirjoittaneena maana. (Kaikkonen 2013, 29.)

### 5.4 Ryhmäyttäminen

Kun saat ohjattavaksesi uuden ryhmän, muista, että monelle nuorelle ryhmän merkitys on valtava. Voi olla, että jonkun oppilaan motivaationa saattavat olla soitto- tai laulutoverit, jotka tulevat tunnille. Ryhmäyttämisen pyrkimyksenä on luoda hyvin toimiva ryhmä. Toimiva ryhmä edesauttaa sitä, että jokainen ryhmän jäsen saa turvallisen oppimisympäristön ja oppii tuntemaan kyseisen ryhmän kanssamusisoijat. Ohjaajan on myös hyvä huomioida ryhmäytymisen eri vaiheet ja tutustua niihin.

Esimerkkiharjoitus1: Minä olen Puu-harjoitus

Asettukaa oppilaiden kanssa piiriin. Yksi menee keskelle ja sanoo esimerkiksi ” Minä olen puu”. Joku ringissä piirissä menee perään ja keksii uuden asian liittyen aiempaan esimerkiksi ”Minä olen orava puun juurella”. Tarkoitus on saada ihmisen sanomaan suuri kyllä toisen idealle.

Työssäni tutkimieni teemojen tuloksena huomioin, että harjoitus on hyvä tehdä mahdollisimman nopealla tempolla sen enempää miettimättä ja seuraamalla omaa intuitiota. Huomasin tämänkaltaisten harjoitusten purkavan monessa tutkimassani ryhmässä jännitystä ja edesauttavan rohkeutta (mikäli tempo oli sen verran nopea, että se poisti turhan miettimisen).

### Esimerkkiharjoitus 2: Rytmit piirissä.

Perussyke jalkoihin. Tarjoa kaverille rytmikuvio esim. taputtaen. Seuraava imitoi kuvion ja tarjoaa eteenpäin hiukan muunneltuna (esim. dynamiikan, tempon, äänentuottamistapojen, sävyjen vaihdoksia). Lisää mukaan rytmiä tai muita elementtejä korostavia liikkeitä. Ryhmäytys tilanteessa rytmikuvio voi muodostua esimerkiksi omasta nimestä, jolloin jokainen taputtaa rytmin, joka keksitään omasta nimestä. Koko ryhmä toistaa nimen sekä rytmin.

### Esimerkki 3: Keskittyminen ja ryhmäytys

-Lasketaan parin kanssa 1 2 3

-sen jälkeen 1 korvataan taputuksella + 2+ 3

-sen jälkeen 2 korvataan tömistyksellä

-sen jälkeen 3 on napsu

-yksi kerrallaan numerot on korvattu jollain liikkeellä.

-Tämän jälkeen voidaan yhdistää ryhmiä keskenään aina suurempaan ja luoda ryhmille yhteiset rytmit perustuen aiemmin keksittyihin. Lopulta koko ryhmä on yhdessä ja heillä on jokin yhteinen ja monitasoinen rytmikuvio.

### Esimerkki 4:

-Musiikki päälle (swing, menevä, iloinen) -> kävelyä musiikin tahtiin ja tarkastelua omasta olostu yksin oman kehon kanssa (miltä tuntuu tänään?)

- Raivoisa musa (esimerkiksi Red hot chili peppers, Killing in the name of) päälle ja ravistellaan kaikki negatiivinen kropasta pois. Mitä rajumman esimerkin annat, sitä rajummin oppilaat uskaltavat

-Iloinen ja menevä musa: Vaihda katseita toisten kanssa (ja hymyile)

-Sama musa: Kahmi katseita kaikilta

-Tanssi toisen kanssa tai yksin kun käsky käy

-Kun musiikki lakkaa: sormen päät jalat, pääläet, selät vastakkain ja tanssia

-Tämän jälkeen voidaan vielä pysähtyä pitämään nopea juttelutuokio musiikin tauotessa lähimmän ihmisen kanssa. Keskustelulle voidaan antaa teema, kuten esimerkiksi: Kerro nimesi ja mistä tulit tänään tai kerro lempieläimesi. Tässä saa käyttää mielikuvitusta. Kun musiikki alkaa taas soida, jatketaan matkaa.

### 5.5 Perusvahvuudet ja niiden hyödyntäminen

Voit hyödyntää ryhmätilanteessa seuraavia vahvuuksia, joista löytyy varmasti jokaiselle oppilaalle yksi vahvuus joka opetuskerralle: luovuus, uteliaisuus, oppimisen ilo, arviointikyky, näkökulmanottokyky, rehellisyys, urheus, sinnikkyys, into, ystävällisyys, rakkaus, sosiaalinen älykkyys, reiluus, johtajuus, ryhmätyötaidot, anteeksiantavaisuus, vaatimattomuus, harkitsevaisuus, itsesäätely, kauneuden arvostus, kiitollisuus, toiveikkuus, huumorintaju ja henkisyys. Perusvahvuuksien hyödyntäminen ja oppilaiden kehuminen käyttämällä näitä vahvuuksia auttaa oppilaita tunnistamaan itsessään ja oppilastovereissaan edellä mainittuja vahvuuksia. Voitte yhdessä opetella sanomaan toisillenne vahvuuksia tuntien yhteydessä ja kotitehtäväksi voi tehdä esimerkiksi vahvuusvihon, jota oppilas voi viikon aikana ennen seuraavaa tuntia täyttää joka päivä. Oppilaiden kanssa näitä vahvuuksia voi käsitellä mm. Huomaa hyvä! -toimintakorttien avulla. Tässä vinkkejä korttien käytöstä:

Esimerkki 1:

Tämä esimerkki on peräisin Huomaa hyvä- toimintakorteista. (Uusitalo-Malmivaara, Vuorinen, 2016).

”1. Näytä kortista vain kuva ja anna lapsen päätellä, mitä varis on tekemässä ja millaisia taitoja siihen toimintaan tarvitaan. Keksikää yhdessä muita vastaavanlaisia toimintoja, joissa kyseinen vahvuus on tarpeen.

2. Nosta kortti pakasta ja aloita keskustelu siitä, mitä kyseinen vahvuus tarkoittaa. Voit myös lukea kortin kääntöpuolelta vahvuuden kuvauksen ja pohtia muiden kanssa, mikä vahvuus mahtaa olla kyseessä.
3. Muodostakaa vahvuuksista perheitä. Ryhmitelkää kortteja niiden toiminta-alueiden mukaan tai sen mukaan, onko kyseessä itseen tai toisiin suuntautuva vahvuus, sydämen vahvuus tai järjen vahvuus.
4. Leikkikää roolileikkejä. Jakakaa roolit niin, että kukin nostaa pakasta kortin mutta ei näytä sitä muille. Kortin pohjalta jokainen luo itselleen roolin, jossa seikkailee esimerkiksi Ronja Rohkea, Sami Sinnikäs, Matti Myötätunto tai Ulla Utelias. Lopuksi muut arvuuttelevat, minkä vahvuus kullakin oli roolin inspiraationa.
5. Leikkikää nukkejen ja eläinlelujen kanssa niin että valitsette niille kullekin korttipakasta jonkin vahvuuden.
6. Ennen kuin lähdette ulos tai metsäretkelle, nostakaa korttipakasta oma vahvuuskortti. Kun olette ulkona, tarkkailkaa lintuja ja muita eläimiä ja pohtikaa, millä tavalla oma vahvuus voisi näkyä niissä.
7. Anna lapsen itse poimia ne kortit, jotka parhaiten kuvaavat häntä itseään. Anna lapsen myös valita ne kortit, joiden vahvuutta hän haluaa harjoitella.
8. Valitse pari korttia ja pyydä lasta kertomaan, kehen heidän tuntemaansa henkilöön kyseiset vahvuudet sopivat hyvin.
9. Piilota kortti selkäsi taakse, kerro kyseisestä vahvuudesta ja anna kortti sitten sille lapselle, joka keksii, mikä vahvuus on kyseessä.
10. Anna lapsen kertoa jostain vahvuutta vaatineesta tapahtumasta kortin esimerkkien pohjalta. Toiset saavat arvata, mistä vahvuudesta on kyse.”

Näiden korttien pohjalta voi tehdä omia sovelluksia musiikin hahmottamiseen ja opettamiseen. Tunnilla voidaan tehdä esimerkiksi sävellystä tai kappaleita voidaan analysoida sanoitusten perusteella, ja keksiä jokaiselle tunnilla soitettavalle kappaleelle oma vahvuus.

**Esimerkki 2:** Laita erilaisia luonteenvahvuuslappuja ympyrän muotoon jokaisen oppilaan kohdalle. Oppilaan tehtävänä on esittää hänen kohdallaan oleva vahvuus käyttäen ääntä joka kuvaa lapussa olevaa luonteenvahvuutta. Muut oppilaat arvaavat.

Hyväksi havaittuja keinoja vahvuuksien opetteluun vanhempien opiskelijoiden kanssa ovat myös avoin keskustelu, erilaisten postereiden askartelu ja oman vahvuuspäiväkirjan pito.

Tässä kohtaa kannattaa palata sivulle seitsemän, jossa puhutaan luontevahvuuksien hyödyntämisestä musiikin opetuksessa.

## 5.6 Vinkkejä ryhmänohjaukseen

Tässä luvussa käsitellään hyväksi havaittuja yleisvinkkejä musiikkipedagogin työhön liittyen. Ennakointi, oppilaslähtöinen opettaminen, improvisointi ja positiivisten asioiden korostaminen ovat tämän ”vinkkipankin” keskeisiä teemoja. Lisäksi pohdin sitä, miten oppilas voi olla oma itsensä sekä syitä siihen miksi olet ohjaajana ryhmätilanteessa.

Oman kokemukseni mukaan ennakkotöiden tekeminen saa tärkeän roolin ryhmien ohjaustyössä. Mitä paremmin suunnittelet tunnin, sitä helpompi sinun on hallita ryhmää, kun olet opetustilanteessa. Kun olet suunnitellut, mitä teet, miten teet ja millä tavalla, saat ryhmän paljon helpommin hallintaan ja pystyt suunnitellessasi ennakoimaan mahdollisia haasteellisia tilanteita. Esimerkiksi jos tiedät, että jollain oppilaistasi on havaittu ylivilkkausta tai vaikeuksia keskittyä, pystyt suunnitellessasi edesauttamaan tätä oppijaa minimoimalla ärsykeitä, jolloin kyseisen oppilaan on helpompi olla läsnä. On kuitenkin hyvä jättää suunnitelmaan joustovaraa, joka antaa tilaa oppilaiden luovuudelle, keskustelulle, heidän ideoilleen sekä mahdollisille ”hassuttelutauoille”. Ryhmänohjaajana joustavuus on etu, sillä tilanteet elävät ja saatat päästä improvisoimaan jotain muuta kuin olit suunnitellut. Muuttuvat tilanteet on hyvä ottaa rennolla otteella vastaan. Niistäkin tulet selviytymään.

Olen oppinut työn teon kautta, että tilan ennalta järjestäminen rauhoittaa oppilaiden saapumista tilaan ja tällöin minimoidaan mahdollisten tavaroiden määrä, joka aiheuttaa tuntia häiritsevää mielenkiintoa. Tuntien suunnittelussa on myös hyvä ottaa huomioon, että annat mahdollisimman selkeät ohjeet kunkin harjoituksen toteutukselle. Useassa tapauksessa on myös helpottavaa keskittymisen kannalta, jos kirjoittaa taululle mitä tunnin aikana tehdään, jolloin kuka tahansa oppilaista voi palata lukemaan, mitä seuraavaksi tapahtuu eikä tarvitse muistaa pitkiä tehtävänantoja. Lisäksi, mikäli ryhmässä on sellaisia oppilaita, joiden lukutaito ei ole vielä kehittynyt, on hyvä piirtää tekstin viereen jokin tekemistä symboloiva kuva.

Samoin, kun oppilaiden viritys opetustilanteeseen on tärkeää, muista virittää myös itsesi opetushetkeen ennen ryhmäopetuksesi alkua (tuuletus, musiikin kuuntelu, meditaatio) keinolla, jonka koet itsellesi parhaaksi. Tämä edesauttaa omaa kykyäsi olla läsnä opetustilanteessa. Jokaisella ohjaajalla on oma elämänsä pedagogin työn lisäksi, mutta kun siirryt omasta elämästäsi pedagogin työn pariin, on hyvä muistaa laittaa omat huolet ja murheet syrjään. On hyvä punnita omaa vastuuta ohjaajana ja sitä, ketä varten olet ohjaustilanteessa. Ohjaajana on tärkeää, että muistat kertoa myös itsellesi missä olet hyvä ja mitkä omat vahvuutesi ovat. Toimit opetustilanteessa esimerkkinä, joten on tärkeää, että saat luotua positiivisen ja turvallisen ympäristön oppimiselle ja pyrit rohkeasti parantamaan tuntien kulkua mahdollisten haasteiden ilmentyessä.

#### 5.6.1 Säännöt vai mitä saamme tehdä?

Ryhmän muodostumisen kannalta on järkevää sopia yhteiset pelisäännöt, oli kyseessä lapset tai aikuiset. Tämä tuo esiin sen, että myös oppilailla on vastuu yhteisestä ilmapiiristä ja tekemisestä. Ohjeiden laatiminen voisi perustua siihen ”mitä saa tehdä?”. Tämä vähentäisi negatiivisten ja kiellettyjen asioiden listaamista ja edesauttaisi varmasti positiivista ajattelua siitä, mitä saamme yhdessä tehdä. Myös harjoitus, jossa ryhmä miettii: ”Minkä asian minä haluan tuoda tähän ryhmään ja minkä asian haluan jättää tämän ryhmän ulkopuolelle?”- on oiva harjoitus, joka tuo esiin jokaisen yksilön vastuun ryhmän jäsenenä. Näin saatte luotua yhteiset säännöt ja pystytte nauttimaan kaikesta, mitä opitunneilla saatte yhdessä tehdä. Lisäksi näitä sääntöjä voi aina palata tarkastelemaan tilanteen vaatiessa.

#### 5.6.2 Kerrotko positiivisia asioita oppilaillesi?

Opiskelijoiden sisäisen motivaation löytäminen ja positiivisten asioiden kertominen jokaisella opetustunnilla luo vahvuutta opiskelijan identiteettiin ja sillä saattaa olla suuri merkitys siihen, että hän kokee itsensä hyväksytyksi. Kehujen ja positiivisten asioiden ääneen sanomisella saatat parhaimmillaan vahvistaa nuoren itsetuntoa ja hänen käsitystään omista vahvuuksistaan. Kehu oppilasta aina kun voit, koska positiivisia asioita ei voi sanoa liikaa. Asia, jonka huomioit voi olla mikä tahansa, kunhan se on perusteltu: esimerkiksi ”olitpa kohtelias, kun avasit oven!”, ”Lauloitpa/soititpa hienosti. Huomaan, että olet harjoitellut tätä kohtaa!”. On tärkeää, että kehumisen syy on selvillä opetustilan-

teessa, koska se edesauttaa oppilaan tietämystä siitä, missä hän onnistui. Tällä vahvistetaan positiivista kokemusta ryhmätilanteissa. Ohjaajan aito kiinnostus, kohtaaminen ja vuorovaikutus edistää turvallista luottamussuhdetta ohjaaja-oppilas-tilanteessa.

Sinulla on myös mahdollisuus vaikuttaa oppilaittesi keskinäiseen vuorovaikutukseen. Voit harjoituttaa ja rohkaista ryhmäläisiäsi kehuaan myös toisiaan. Lisäksi on hyvä hahmottaa kehujen määrä, jotta se kohdistuu ryhmäläisiisi mahdollisimman tasa-arvoisesti. Muistuta myös aika ajoin oppilaitasi siitä, että toisen onnistuminen ei ole toisen epäonni. Kaikki ryhmätunneilla olevat jakavat saman intohimon musiikkia kohtaan, joten he voivat vaalia positiivista energiaa tukemalla ja kannustamalla toinen toistaan. On syytä painottaa, että ryhmän onnistumiset ja niistä vilpitön iloitseminen tekee ryhmästä vahvemman ja luovat myönteisen oppimisympäristön. Tässä kohtaa ohjaajan esimerkki on tärkeä. Mitä enemmän kannustat ja kehut sekä olet positiivinen sitä enemmän luultavasti oppilaasi rohkaistuvat tekemään samaa.

Oppilaslähtöisen ohjaamisen lisäksi muista kuitenkin kehua myös itseäsi, sillä itsesi kehumisella parannat omaa positiivista minäkuvaasi, joka taas myötävaikuttaa ohjaustyöhösi ja omiin taitoihisi löytää vahvuuksia sekä itsestäsi että muista.

Niin kutsutut virheet voidaan musiikin maailmassa käsitellä myöskin positiivisen kautta. Ohjaajan rooli on tässäkin hyvin tärkeä, sillä ohjaajan on itse uskottava oikeasti, että ”moka on lahja!” ja reagoitava virheisiin tätä lausetta tukevalla tavalla. Tällä tavalla oppilaiden paine virheiden tekemisestä vähenee ja ideaalissa ohjaustilanteessa oppilas voi tehdä turvallisesti virheitä pelkäämättä epäonnistumista. Opettajat ja oppilaat voivat vaalia virheitä hyvinä ideoina, koska mielestäni jokaisessa virheessä piilee aina jotain uutta, mitä voimme hyödyntää musiikillisena ilmiönä. Kannusta siis oppilaita aina kokeilemaan rohkeasti jotain uutta ja epäonnistumaan. Näin virheistä tulee normaali osa oppimisprosessia.

### 5.6.3 Oletko tunneilla oppilaitasi varten?

Jokaisella on oma syy olla ryhmätunnilla mukana. Omat tavoitteesi opettajana voivat olla kovin erilaiset kuin oppilaalla. Ota siis huomioon esimerkiksi avoimen keskustelun tai kirjoittamisen kautta, miksi oppilas on tullut ryhmätilanteeseen. Jollekin voi olla jo iso asia



poistua kotoa, kun taas toisella voi olla todella suuret tavoitteet laulamisen suhteen. Nämä tavoitteet ovat kovin erilaiset, vaikka niistä kumpikaan ei ole oikea tai väärä. Ne ovat kuitenkin huomioon otettavia asioita, jotta osaatte yhdessä opiskelijan kanssa luoda sopivat tavoitteet oppimiselle. On tärkeää, että opiskelijat huomataan ryhmäopetustilanteessa myös yksilöinä, vaikka he ovatkin osa ryhmää. Pyri aina ennakkoluulottomaan ja tasa-arvoiseen opetukseen, jossa huomioit ryhmänjäseniä tasapuolisesti.

Ole rohkea ja heittäydy oman luonteesi mukaisesti ryhmän toimintaan niin paljon kuin pystyt. Kokemukseni ja observaationi mukaan, mitä isomman esimerkin ohjaaja antaa sitä isommin yleensä oppilaat uskaltavat heittäytyä tilanteeseen tai harjoitukseen. Anna oppilaiden olla oppimisen sankarina niin, että heittäytymisesi perustuu oppilaiden rohkaisemiseen ja tukemiseen.

Ole rehellinen oppilaillesi opetustilanteessa, sillä nuoret aistivat, mikäli yrität esittää jotakin muuta. Muista myös, että sinulla on ohjaajana lupa olla oma itsesi. Lisäksi kannattaa pitää sovituista asioista kiinni. Mikäli vaadit tai lupaat jotain, siitä kannattaa pitää kiinni. Näin luottamussuhde ryhmään säilyy. Ole tiedollisesti armollinen itsellesi. On aivan tavallista, että ohjaaja ei voi tietää kaikkea, joten voit opetustilanteessa sanoa: ”mulla ei ole tähän vastausta, mutta otan selvää ja palaan asiaan.” Näin säilytät rehellisyyden ryhmässä ja opettamasi tieto on oikeaa ja perusteltua.

#### 5.6.4 Kirjallisuutta innokkaille

Mikäli kiinnostuit ryhmänohjauksesta ja haluaisit saada lisätietoa sen saloista, olen koonnut tähän muutamia teoksia, jotka käsittelevät sekä ryhmänohjausta että positiivista- ja vahvuuslähtöistä opetussuuntausta.

Kirjallisuutta:

- Eija Leskisen kirjassa ”Ryhmä toimimaan” (2009) keskitytään antamaan hyviä vinkkejä oppimiseen ja vuorovaikutukseen. Kirjassa on yli kaksi sataa erilaista harjoitusta, joiden sovellusmahdollisuudet ovat todella laajat.

- Jukka Katajan, Timo Jaakkolan ja Jarmo Liukkosen ”Ryhmä liikkeelle” (2006) kirja on oiva opas ryhmänmuodostuksen saloihin. Kirja käsittelee ryhmädynamiikkaa ja ryhmänmuodostumisen eri vaiheita. Toinen puoli kirjasta antaa paljon ideoita eri toiminnallisuu-den muotoihin.
- Veli Kaukkilan ja Elisa Lehtosen ”Ryhmästä enemmän” (2007) kirja kuvaa ryhmänohjaamista selkeästi. Erityisen kirjasta tekee sen ihmisläheinen ja inhimillinen ote.
- Hannele Cantellin ”Ratkaiseva vuorovaikutus” (2010) kirjassa kerrotaan ensisijaisesti lasten ja nuorten kohtaamisesta sekä vuorovaikutuksesta keskenään. Kirjassa pureudutaan tunteisiin ja tilanteisiin, joihin opettajat saattavat joutua kohdatessaan erilaisia oppi-joita.
- Lotta Uusitalo-Malmivaaran kirjassa ”Positiivisen psykologian voima” (2015) kirja käsittelee positiivisuutta tieteen näkökulmasta. Kirja on mielestäni mielenkiintoinen siksi, että pystymme liittämään siitä oppiamme asioita omaan opetukseemme.

## 6 Pohdinta

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli tuottaa aloittelevalle musiikkipedagogille helppoja työkaluja siihen, miten tehdä musiikin ryhmäopetuksesta oma vahvuus. Työhön panostettu aika mahdollisti uusien näkökulmien löytämisen ja uusien opetuskeinojen tutkimista. Aktiivinen positiivisen pedagogiikan ja vahvuuksien tutkiminen myötävaikutti myös omien pedagogisten taitojeni kehittymiseen. Todella nopeasti työni alkuvaiheissa huomasin positiivisten työkalujen hyödyntämisen palanneen vieläkin vahvempana osaksi omaa musiikinohjaamistani. Havaitsin myös, että vahvuuksien hyödyntäminen oppilaiden ohjaamisessa auttaa heitä päihittämään niin musiikillisia kuin elämänhallinnallisia haasteita. Koen työni olevan pedagogisesti merkittävä tulevaisuuden työnäkymien valossa. Opinnäytetyöni takia olen oppinut kuinka kohdata oppilas välittömällä läsnäololla, kuinka vuorovaikuttaa tunnilla myönteisemmin, kuinka tärkeää on muistaa antaa perusteltu kehu ja pyrkiä ratkaisu- ja oppilaskeskeiseen opetukseen. Tulevaisuudessa aion edelleen panostaa siihen, että tuen jokaista oppilastani esteettömästi ja tasa-arvoisesta lähtökohdasta.

Olen onnistunut toteuttamaan tehtäväni koostaa ryhmänohjaajan ABC. Olen hyödyntänyt siinä työssäni tutkimaani aineistoa monipuolisesti. Olen luonut oppaani oman kokemuksen, kollegojen kirjoitelmien, videoanalyysien ja kirjallisen tiedon pohjalta helposti lähestyttäväksi kokonaisuudeksi, jolla pääsee alkuun ryhmänohjauksen asettamien haasteiden edessä. Opetuksen ja oppimisen lisäksi tavoitteeni on, että opinnäyteytyöläni olisi vaikutusta niin oppijoiden kuin ohjaajienkin elämänarvoihin.

Analyysini kollegojen kyselyn sekä oman havaintojeni perusteella olisi voinut olla laajempi ja ulottua moniammatillisemmaksi. Jos resurssit työn toteutuksesta olisivat olleet laajemmat, olisin varmasti tehnyt suuremman otannan kyselyitä sekä videointeja. Koen kuitenkin, että valitsin oikeat kollegat, joilta keräsin kokemuksia. Tämän lisäksi neljässä eri ryhmässä, jota videoin oli moniammatillisia osajia (erityispedagogit, sosionomit, musiikkipedagogit) ja sen perusteella tarkasteluni oli monialaisempaa kuin se muuten olisi ollut.

Aion jatkaa asian tutkimista vielä jatkossakin, jotta ammatillinen käsitykseni vahvuuspedagogiikasta saisi lisää ulottuvuuksia ja uusia taitoja. Ryhmän ohjaamisen taitoja ei voi koskaan olla liikaa ja jokainen meistä kehittyy pedagogina koko loppuelämänsä.

Opinnäytetyö sai minut pohtimaan myös omien oppilaitoksieni käytäntömalleja oppilaitosten toimintamalleja. Aloin pohtia esimerkiksi positiivisen ja vahvuuksia hyödyntävän palautteen voimaa. Toivoisin, että alamme koulutuksessa käytettäisiin enemmän vahvuuksiin perustuvaa palautteenantotapaa ja ohjaajat pohtisivat sitä, kuinka paljon merkitystä palautteella on koulutuksemme kannalta. Mielestäni koulutuksemme kannalta on hyvin merkittävää, miten me tunnemme omat vahvuutemme ja hyödynnämme niitä omassa tulevaisuuden opettamistyössämme. Jos tätä ei tueta opettajien toimesta koulutuksen aikana, on hyvin vaikeaa itse ylläpitää positiivista oppimisympäristöä oman ryhmänsä keskellä.

Koin olevani onnekas päästessäni mukaan hanketyöhön, joka edisti omaa tietämystäni positiivisesta pedagogiikasta sekä vahvuustyöskentelystä. Tämä oli koulutukseni kannalta erinomainen oppimisen paikka, jopa tärkein. Opin valtavasti uusia keinoja käytännön ohjaamisen kautta ja välitön palautteenantokyky ohjaajien ja meidän opiskelijoiden välillä edesauttoi oppimiskokemustani. Huomasin, että koulutusjaksoimme ohjaajat on-

nistuiivat erinomaisesti palautteen antamisen vuoropuhelussa meidän kanssamme. Toivoisin, että jokaisella tulevalla musiikkipedagogiopiskelijalla olisi mahdollisuus olla osa tällaista kokemusta, koska oppimisprosessina tämä oli valtavan rikastuttava kokemus.

Monissa tutkimuksissa on todistettu positiivisten ajatusten ja asenteiden tuottavan hyviä oppimistuloksia ja luovan hyvää ryhmähenkeä. Vahvuuksien ja positiivisen pedagogiikan hyödyntäminen musiikin opetuksessa on valtava voimavara, jonka toivoisin jokaisen löytävän, tavalla tai toisella.

## Lähteet

Cantell Hannele 2010, Ratkaiseva vuorovaikutus, Opetus2000, PS-kustannus

Jordan-Kilkki Päivi & Pruuki Lassi 2013, Miten tehdä tilaa kohtaamiselle? Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy, Tampere 2013, 18-27.

Kataja Jukka & Jaakkola Timo, Liukkonen Jarmo 2016, Ryhmä liikkeelle, Ps-kustannus

Kaukkila Veli & Lehtonen Elisa 2007, Ryhmästä enemmän, Suomen Mielenterveysseura, Laku

Leskinen Eija 2009, Ryhmä toimimaan, PS-kustannus

Nummi-Kuisma Katarina 2013, Muusikon optimaalisen esiintymisvireen tukeminen oppimisympäristössä, Musiikkipedagogin käsikirja, Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy, Tampere 2013, 123-133.

Kaikkonen, Markku 2013, Esteettömyys tavoitteena, Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy, Tampere 2013, 28-36.

Saarikallio Suvi 2013, Musiikki on kokemuslaji, Musiikkipedagogin käsikirja, Juvenes Print – Suomen yliopistopaino Oy, Tampere 2013, 37-45.

Soinila Seppo 2018, Musiikki antaa aivoille siivet, video 20.7.2019, <https://www.aivo-liitto.fi/aivoterveys/mieli/musiikki-antaa-aivoille-siivet> ,

Tämä Elämä -hanke 2019, <https://www.tamaelama.fi/> Luettu: 15.9.2019

Uusitalo-Malmivaara Lotta 2015, Positiivisen psykologian voima, PS-kustannus

Uusitalo-Malmivaara, Lotta & Vuorinen, Kaisa 2016a. Huomaa hyvä! Näin ohjaat lasta ja nuorta löytämään luontevahvuutensa. Jyväskylä. PS-kustannus.

Uusitalo-Malmivaara, Lotta & Vuorinen, Kaisa 2016b *"Huomaa hyvä, rakenna elämäsi vahvuuksille ja näytä se muille!"*

Vuorinen Kaisa, 2019a. <https://kaisavuorinen.com/positiivinen-pedagogiikka/> Luettu: 12.8.2019

Vuorinen Kaisa, 2019b. <https://kaisavuorinen.com/blogi/luontevahvuudet-jaoteltuina/> Luettu: 12.8.2019

## LIITE 1. KYSYMYKSET KOLLEGOILLE

1.teema: Työpajojen nuorten kanssa toimivat musiikilliset vahvuusharjoitukset

- mitkä harjoitukset toimivat käytännössä, kuvaile miten ne etenivät
- oliko käytössä myös sellaisia vahvuusharjoituksia joihin ei kuulunut musiikki, miten ne etenivät
- miksi juuri nämä harjoitukset toimivat hyvin
- onko sinulle jälkikäteen tullut mieleen lisää toimivia vahvuusharjoituksia

2.teema: Ohjaajan mahdollisuudet tuoda nuorten vahvuuksia esiin

- millä tavalla sait vahvuuksia esiin
- mitkä keinot toimivat tässä hyvin
- onko sinulle jälkikäteen tullut mieleen lisää keinoja

3. teema: Ryhmänvetäjän rooli ja siinä kehittyminen

- miten mielestäsi onnistuit ryhmän vetäjänä nuorten vahvuuksien esiin nostamisen näkökulmasta? Miksi?
- miten mielestäsi kehityit työpajojen kuluessa ryhmänvetäjänä?
- mikä merkitys oli parityöskentelyllä?

4. teema: Positiivisen pedagogiikan mahdollistuminen

- mitkä ovat mielestäsi avaimet positiiviseen pedagogiikkaan
- miten sait näitä kertomiasi asioita sovellettua nuorten kanssa
- **mahdollisia haasteita ja onnistumisia**

